

De moeflon, een ingeburgerde en controleerbare exoot

Geert Groot Bruinderink (FaunaPartner) & Ed Hazebroek

Moeflons (*Ovis aries ammon*), behoren net als ree, edelhert, damhert en wild zwijn tot de orde der Evenhoevigen. Het is een in het wild levend hoefdier, maar feitelijk hebben we te maken met een verwilderd schaap dat in het Neolithicum als primitief huisdier is ingevoerd.

Oorsprong en voorkomen in Nederland

Moeflons afkomstig van Sardinië en Corsica werden circa twee eeuwen terug op veel plaatsen in Europa – in Nederland aan het begin van de 20^e eeuw – uitgezet als jachtwild (horens, vacht). Het zijn dus exoten ‘pur sang’. Het zijn imposante schapen: de tot 85 cm grote, gedraaide horens (slakken) van de ram (bij ooiën kleiner of geheel afwezig) groeien zijn hele leven door. De ‘jaarringen’ van de horens zijn een hulpmiddel bij de leeftijdsbepaling. Een moeflonram kan tot 45 kg zwaar, 130 cm lang worden en een schofthoogte bereiken van 70 cm. In de winter is het witte zadel (schabrak) van de ram goed zichtbaar. Er leven circa 200 moeflons in het NP De Hoge Veluwe, 60 op het Wekeromse Zand en enkele exemplaren op het landgoed Noorderheide. Buiten de Veluwe leven ze in de Amsterdamse Waterleidingduinen en in de Maashorst. De aantallen worden door populatiebeheer (afschot) op een constant niveau gehouden.

Moeflon in maart. (Foto: Hans Drijer)

Ecologie

Moeflons leven in gemengde kuddes van ooiën, rammen en lammeren, maar ook van alleen rammen of ooiën met hun kroost. Ze kennen geen haremvorming en tijdens de bronst (september) vallen de grote kuddes uiteen en zetten de rammen de achtervolging in van bronstige ooiën. Daarbij beuken ze heftig met de horens op elkaar in. Na een draagtijd van ca. 20 weken (maart-april) wordt als regel één lam geboren, dat gewoonlijk twee jaar bij de moeder blijft en na drie jaar volwassen is.

De moeflon is vier-magig (graseter) en herkauwt zijn voedsel. Je kunt ze aantreffen op open terrein als heide, maar ook in eiken- en grove dennenbossen vanwege de ondergroei met bochtige smele en blauwe bosbes en de eikelmast. Moeflons eten gras, maar ook jaarscheuten van struikheide, kruiden, blauwe bosbes, braam, eikels, beukenootjes, kastanjes, jonge grove den en loofboompjes. Hun begrazing helpt de beheerder om de heide ‘open’ te houden. Aan water hebben ze niet veel behoefte. Merkwaardig is dat moeflons minder last hebben van het tannine (looizuur) in eikels dan het huisschaap. Tannine bindt in de darmen aan eiwitten en ijzer. Daardoor kunnen bij schapen, maar ook bij het wild zwijn, tekorten aan eiwitten en ijzer ontstaan.

Moeflon-ooi met lam. (Foto: Hans Drijer)

In Nederland leven moeflons in het algemeen naast ree, edelhert, wild zwijn en soms damhert. Al deze soorten kiezen, afhankelijk van het (seizoens)aanbod, hun eigen mix uit de beschikbare voedselsoorten. Bij hogere dichtheden van deze grazers wordt de druk op de voedselbronnen groter en op den duur resteren slechts soorten die goed tegen begrazing bestand zijn (grassen). De natuurlijke verjonging van het bos is dan al vertraagd en anders van samenstelling (meer naaldboomsoorten). Geleidelijk verschuift zo het positieve effect op de biodiversiteit naar een negatief effect dat zich uit in afname

in structuur en soortenrijkdom van de vegetatie en daarmee van de fauna. Het 'spel' met dichtheden van grazers en de gewenste soortenrijkdom is een belangrijke uitdaging voor de beheerder.

Predatie van moeflons

De wolf keert terug in Nederland en in dit stadium van kolonisatie zijn schapen kennelijk een gemakkelijke prooi, ook omdat ze in het algemeen achter een afzetting zitten. Daarom vormen ook de wildrasters een gevaar voor moeflons. Opgejaagd door wolven lopen de dieren in blinde paniek langs en tegen de rasters en zijn dan een gemakkelijke prooi. Bergop vluchten, wat ooit bescherming bood, kan hier niet. Wolven die eenmaal aan dit soort 'easy food' hebben geproefd, blijven dit doen. En bovendien doden wolven, als veel andere carnivoren, in geval van ruim voorhanden en kwetsbare prooi (moeflons) vaak meer dieren dan ze kunnen verorberen ('surplus killing'). Dit zijn sombere vooruitzichten voor de moeflons op de Veluwe.

Risico's voor de Nederlandse natuur

Onder huisschappen in Nederland komen diverse aandoeningen voor, te veel om hier op te noemen. Moeflons worden over het algemeen hiertegen niet behandeld maar staan ook niet bekend als besmettingsbron. Een bekende rapportage betreft rotkreupel kort na het uitzetten. Van belang is hier het aspect dichtheid: hoe groter de dichtheid hoe groter de kans op uitbraken en overdracht van infectieziekten. Daarvan is in de Nederlandse natuur op dit moment geen sprake.

Pauwoogcichlide in Maastricht

Op het platform mijnvismaat.nl werd in augustus melding gemaakt van een wel heel bijzondere vangst. Sportvisser Rob Krijns ving in Maastricht een pauwoogcichlide (*Astronotus ocellatus*). Deze soort is herkenbaar aan de zwarte oogvlek met oranje rand op de staartwortel. De pauwoogcichlide is voor zover bekend nog niet eerder in Nederland gevangen.

Oorspronkelijk komt deze tropische vissoort alleen voor in Zuid-Amerika. Waarschijnlijk is hij door een aquariumhouder losgelaten. De pauwoogcichlide is een populaire aquariumvis die tot ongeveer 40 cm groot kan worden. Deze vis kan tijdens de zomer een tijdje in het buitenwater overleven, maar zal de komende winter niet doorkomen omdat hij lage temperaturen niet kan verdragen. Het minimum voor deze soort is ongeveer 13°C.

Het wordt sterk afgeraden om vissen uit een aquarium los te laten in de natuur, omdat de gevolgen vaak niet te overzien zijn. Vissen die niet in ons water thuishoren kunnen bijvoorbeeld ziektes bij zich dragen, inheemse soorten wegconcurreren of prederen.

Willie van Emmerik, Sportvisserij Nederland

De Maastrichtse pauwoogcichlide. (Foto: Rob Krijns)